

2 april 2021

Aan de leden en belangstellenden van Respondeo, Beste mensen,

De voorjaarsbijeenkomst op 8 mei 2021 zal virtueel plaatsvinden via Zoom.

<https://tudelft.zoom.us/j/91580515620>

Deze link kun je zonder bezwaar doorsturen aan andere belangstellenden.

Dat de tijd ons verandert, en snel ook, kan denk ik niemand meer ontkennen. Hoe lang we dachten onder het juk van Corona-maatregelen te moeten leven, we keken daar een jaar geleden toch heel onwetend tegenaan. Dat wij eind 2020 als bestuur bijna tegen beter weten ingestoken hebben op een echte voorjaarsbijeenkomst in Twello was al meer gerijpt dan hoe we in juni naar de najaarsbijeenkomst keken: We wilden ermee aangeven dat een fysieke ontmoeting verreweg te verkiezen is boven een ontmoeting op afstand. Dat de teleurstelling ons minder zal doen dan de hoop die we hebben uitgestraald.

Nu moeten we toch doorbijten en het experiment van een virtuele bijeenkomst uitvoeren. We gaan de reis vooraf en na afloop van de bijeenkomst missen. Een virtuele ontmoeting dwingt je niet buiten je thuis, je kunt je eigen koffie drinken, je eigen gemak gebruiken... Krijgt het gesprek kans om iets blijvends achter te laten?

Daarom proberen we het onderwerp wat langer in de aandacht te houden. We durfden te vragen om vooraf een heel boek te lezen, of in ieder geval een samenvatting of recensie. Deze nieuwsbrief is de tweede stap, of een herkansing, met een viertal reacties uit onze vereniging.

Eerst nog een kort “waarom dit boek” (en bijvoorbeeld geen tekst van Rosenstock-Huessy zelf). Om met het laatste te beginnen: We hebben de laatste jaren een aantal fijne bijeenkomsten gehad waar we close-reading gedaan hebben. De bekendheid met die teksten loopt enorm uiteen tussen de leden van onze club. Juist door het voorlezen in de kring en de onderonsjes in de pauzes kom je dan bij elkaar, dragen we elkaars positie over, worden we een wij. Het is vrijwel zeker dat dit in een virtuele bijeenkomst niet uit de verf komt en het is waarschijnlijk dat het een kater oplevert.

Het onderwerp “identiteit” is er een dat past in de reeks bijeenkomsten die we gehouden hebben. En het is erg actueel: “black-life-matters”, de tweedekamer verkiezingen, ... Wie hoort erbij en wie niet? Zoeken naar eigenheid, identiteit. Is dat bij je geboorte vastgelegd, of kun je daarvoor kiezen? Of doen juist anderen dat? Identiteit heeft alles te maken met de groep. Dit wordt gerepresenteerd door de stam. Van de vier punten van het kruis zijn we ons misschien wel het minst bewust hoe krachtig deze aanwezig is.

Een nieuw boek betekent dat tekst ongeveer even vers is voor alle deelnemers. Het boek “mijn ontelbare identiteiten” van Sinan Çankaya hebben we gekozen omdat het midden in het nu staat, en een ander perspectief geeft dan iemand uit onze kring kan.

Ander nieuws:

- Onze website groeit langzaam, we proberen vooral de Nederlandse kant te laten zien, zowel het verhaal van de afgelopen halve eeuw als de Nederlandstalige publicaties. Bijdragen van harte welkom (in woord, beeld of andere vorm). Kijk op de site en vertel wat je mist.
- Kijk ook eens op de Amerikaanse site erhfund.org
- Wie heeft er goede ideeën om onze boeken aan de man te brengen? Geef er eens een cadeau. Verkrijgbaar uit onze voorraad via boekwinkeltjes.nl (Respondeo).

Namens het bestuur, Egbert Schroten

Zaterdag 8 mei 2021 voorjaarsbijeenkomst *vereniging Respondeo*

via Zoom: <https://tudelft.zoom.us/j/91580515620>

Deze link kun je zonder bezwaar doorsturen aan andere belangstellenden.

Gesprek naar aanleiding van het boek “Mijn ontelbare identiteiten” van Sinan Çankaya

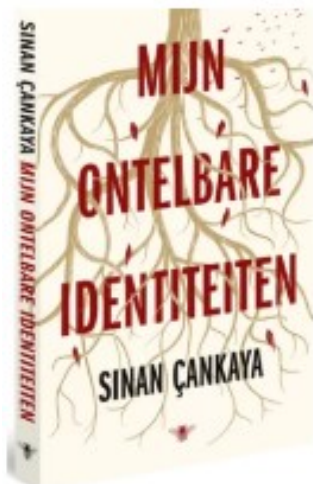
Agenda:

- 13:45 *bijeenkomst toegankelijk*
(zeker als je niet veel “zoomt” is het aan te raden tijd te nemen om geluid, beeld en zitplaats uit te proberen en in te stellen)
- 14:00 *welkom, kort rondje: wie is er?*
eerste deel
- 15:00 *pauze*
- 15:15 *tweede deel*
- 16:15 *afronding, tijd voor mededelingen*
- 16:30 *einde*

Deze bijeenkomst is geen plaats om hele doorwrochte betogen of discussies te voeren. Lees het boek, of grasduin in deze nieuwsbrief en vraag jezelf af: Aan welke stukken of uitspraken van Rosenstock doet je dit denken?

In een bestuursvergadering werd de brief aan/over de Anne Frankstichting genoemd, van Bas Leenman. Dit staat in “als God stukloopt”, uitgegeven bij Skandalon.

In dagblad Trouw van 6 juni 2020 heeft een interview gestaan met Sinan Çankaya. Aanleiding is de publicatie van het boek, het artikel is aangekondigd met het citaat: “Onwrikbare identiteiten kunnen dodelijk zijn”

*Wat willen jullie dat ik zeg?’ vraagt Sinan Çankaya als hij wordt uitgenodigd om te spreken op het veertigjarige jubileum van zijn oude middelbare school. De uitnodiging creëert een opening waar vergeten herinneringen uit zijn jeugd en middelbareschooltijd zich doorheen wurmen. Zo denkt Çankaya terug aan zijn voormalige geschiedenisleraar Nico Konst, ooit de tweede man van de extreemrechtse Centruumpartij. Zonder zichzelf te sparen beschrijft Çankaya in *Mijn ontelbare identiteiten* hoe moeilijk hij het vindt om een eigen verhaal te vertellen tegen de achtergrond van de debatten over integratie, cultuur en racisme. Steeds laveert hij tussen wortelen en willen vluchten, tussen ‘wij’ en ‘zij’, tussen straat en school, tussen een erbij en er niet bij horen, tussen ongebreideld individualisme en een soms beklemmend collectivisme. Op de dag van de jubileumviering, waar hij zijn oude geschiedenisleraar Nico Konst weer onder ogen moet komen, vertelt hij zijn verhaal.*

Mijn ontelbare identiteiten is een bespiegeling op de veranderde omgang met de ‘de Ander’ in Nederland. Het is een indringend verhaal over opgroeien in Nederland als kind van migranten. Reflecterend op loyaliteit, ontheemding en vooral de zoektocht naar een thuis keert Çankaya zich tegen vastomlijnde identiteiten en weigert hij om een verhaal binnen de grenzen van zijn eigen lichaam te vertellen. [Tekst bij dit boek van de uitgever:]

Mijn ontelbare identiteiten - Rudolf Kooiman

Stel, er is een reünie van je middelbare school en jij mag het woord voeren. Wat ga je zeggen? Als Nederlander met Turkse ouders. Als Turk met een dubbel paspoort. Hoe vertel je ze wat je hebt meegemaakt op school, wat je hebt ervaren tijdens de schoolperiode en daarna?

Cinan Cankaya schreef er een boek over. Een boek over leven in een volkswijk als kind van arbeidsmigranten van het Turkse platteland. Maar ook een boek over racisme, uitsluiting, integratie en over de vele identiteiten: van hem en strikt genomen van ons allemaal. Een boeiend verhaal waarbij hij steeds laveert tussen wortelen en willen vluchten, tussen “wij” en “zij”, tussen straat en school, tussen erbij en er niet bij horen, tussen ongebreideld individualisme en een soms beklemmend collectivisme. Het is een bespiegeling over de veranderde omgang met de “de Ander” in Nederland. Een indringend verhaal waarin wordt gereflecteerd op loyaliteit, ontheemding en vooral de zoektocht naar een thuis

Wat mij betreft een zeer lezenswaardig boek dat helpt om meer oog te krijgen voor de noodzaak om op een genuanceerde manier naar mensen te kijken. Niemand is te herleiden tot één vastomlijnde identiteit. Voor een witte, goed opgeleide, hetero-seksuele Nederlandse man misschien niet zo’n belangrijk thema (geen probleem). Voor iemand die afwijkt een steeds terugkerend en hinderlijk patroon. In het geval van Çankaya ongewild gedefinieerd worden als ‘Turk’ In andere gevallen als Moslim, gekleurde medemens, allochtoon enz.

Onze identiteit is vloeïend en veelzijdig. Dat lijkt mij de boodschap van het boek, maar ook dat de dominante groep, de meerderheid (in zijn geval meestal de Nederlander) bepaalt wanneer je er wel of niet bij hoort.

Daarin ligt wel tegelijk de zwakte. Het gaat vooral over het feit dat wij vaak vergeten dat wij allemaal veel identiteiten hebben (dat hebben we gemeen) en minder over hoe bijzonder onze verschillen zijn. Logisch wellicht vanuit de geschiedenis van de schrijver. Jammer vanuit zijn vak, zijn perspectief als cultureel antropoloog. Want als cultureel antropoloog zoem je toch met name in op de verschillen. Trouwens...is er niet meer nodig dat verheldering? is leren leven met verschil niet de grootste uitdaging van onze tijd?

In de woorden van Eugen Rosenstock-Huussy:

“Wij bestaan niet omdat we denken ( ) Wij worden leden van de samenleving door vertrouwen, luisterend naar allerlei menselijke imperatieven”
(Ik ben een onzuivere denker blz. 22)

“Wanneer we hebben geleerd te luisteren naar de vraag en in dienst te staan van de oplossing, gaan we een nieuwe dag binnen” (Ik ben een onzuivere denker blz. 25)

Spreken moet gevolgen hebben. Het moet een plaats hebben in een proces, anders is het geen spreken, maar een ‘terzijde’ (Spraak en werkelijkheid)

Ik kwam hetzelfde tegen bij de vorige jaar overleden opperrabbijn van Groot Brittannië, Jonathan Sachs: De beslissende testvraag voor iedere orde is: ruimt ze plaats in voor anders-zijn? Heeft ze oog voor menswaardige verscheidenheid. Dat is misschien wel dé centrale vraag voor het mondiale tijdperk. Diversiteit is tot het weefsel van het dagelijks leven gaan behoren. Op het werk, op straat en op het televisiescherm worden we geregeld geconfronteerd met mensen van wie geloof, cultuur, accent, ras, huidskleur en gewoonten anders zijn dan de onze. Dat kan een verrijkende ervaring zijn of een bedreigende.

De last van onze identiteit - Jan Kroesen

Al lezend in 'Mijn ontelbare identiteiten' van Sinan Çankaya, valt mij op hoe de onderlinge verschillen tussen mensen schuren, indelen en/of uitsluiten, plaatsbepalen en/of in beweging brengen tot oordelen en veroordelen. Zijn beschrijvingen maken duidelijk hoezeer je als Nederlander met een kleurtje al vele keren in een hoek gedrongen bent, voordat je ook maar iets gezegd hebt. Vaak alleen al door de manier waarop je aangesproken wordt. Ook al ben je duizend keer hier geboren. Dat lijkt me doodvermoeiend. Want het levert niet alleen gedoe op naar buiten, maar ook een voortdurend gevecht met jezelf. Met wie je bent en wat anderen van je zeggen en hoe je jezelf daartoe moet en wilt verhouden. Je ontkomt er niet aan dat te doen.

Als witte Nederlander heb je in veel opzichten al een geprivilegieerde positie. Als allochtoon moet je vaak al beter zijn en beter doen dan de witte Nederlanders. Het is goed dat daartegen protest wordt aangetekend, of dat nu door Sylvana Simons is of door Çankaya. Het is belangrijk voor het nadenken over wat identiteit is en waarom het voor mensen belangrijk is en hoe ermee om te gaan. En dat is goed, maar ook lastig en soms grimmig.

Al lezend in Çankaya's boek valt mij op dat ik veel van z'n beschrijvingen wel herken. De veelheid van groepen, zienswijzen en de manier waarop mensen zich positioneren, draagt al deze mechanismen van etnisch profileren en racisme al in zich. Boeren die zich miskend voelen, zich agressief gedragen, publiek dat hulpverleners agressief bejegend, opstelt ten opzichte van hulpverleners. En natuurlijk worden er grenzen overschreden. Racisme, mensen verdenken van fraude alleen op grond van een buitenlandse achternaam zou niet moeten voorkomen. Dat het in overheidssystemen blijkt te zijn ingebakken is ronduit zorgwekkend. Want hoe kan je als overheid nog iets moreels of ethisch zeggen over misstanden die zich in de samenleving voordoen. Burgers moeten kunnen rekenen op een gelijke behandeling, ongeacht komaf, kleur of religie.

Even afgezien van wat een overheid zou moeten doen om aan haar eigen discriminerende activiteiten paal en perk te stellen (dat lijkt me wel erg nodig), wil ik een paar opmerkingen maken naar aanleiding van het gevoel van ontworteling dat Çankaya een aantal keren benoemt. De eerste generatie gastarbeiders voelde zich ontworteld, schrijft hij. Zulke insnijdende ervaringen etsen het persoonlijke leven en dat wordt doorgegeven wordt naar volgende generaties. Ervaringen van ongelijke en discriminerende behandeling voeden de vervreemding en de ontworteling. Natuurlijk leidt dat tot problemen en tot maatschappelijke actie, met alle tegenbeweging van dien.

Je kunt je echter ook afvragen wat dit betekent voor het gevoel van 'geworteld' zijn bij de 'witte' Nederlanders. Onze steden zijn inmiddels niet alleen maar divers, maar superdivers. Dat is in een tijdsbestek van 50 à 60 jaar gebeurd. Wie kan dat nou werkelijk volgen. ERH schrijft dat oorlogen tegenwoordig sneller gevoerd worden dan onze ziel kan bijhouden. Misschien geldt dat ook wel voor de snelheid waarmee deze sociale veranderingen zich voltrekken. Ik denk daarmee dat 'ontworteling' en 'vervreemding' allang ons deel is. In zekere zin verliezen we onszelf daar aan. Ons gevoel van veiligheid en vertrouwen staat voortdurend op de tocht en is duidelijk aan erosie onderhevig.

We zullen als Nederlanders (ongeacht kleur of afkomst) na moeten denken en spreken over wie we zijn en hoe we onszelf communiceren in alle diversiteit die we om ons heen hebben. Dergelijke confrontaties en gesprekken vormen erg lastige uitdagingen voor het sociale leven. Het impliceert naar jezelf kijken met de ogen van de ander. Je ontkomt er niet aan zegt Çankaya en hij heeft daar gelijk in. Hoe definieer ik mij te midden van andere mensen die telkens hun oordeel over mij klaar hebben, is niet alleen een vraag van Çankaya, maar van alle Nederlanders. Dat is buitengewoon tijdrovend en vermoeiend.

Het is echter de vraag of we dat kunnen. Kunnen we onze (veranderende en wisselende) identiteit ook zelf dragen en voortdurend communiceren? En, gesteld dat we dat kunnen, hoe beklijft dat dan? Kan dat wel: een identiteit vasthouden? ERH laat zien dat insnjidende ervaringen in de geschiedenis ook zichtbaar gemaakt worden als monumenten, als munten of als feest-of gedenkdagen. We hebben niet alleen kleren nodig, maar ook tekens en symbolen om onze identiteit overeind te houden. Of zijn die er al in de vorm van beelden, documentaires, films? En hoe gebruiken we ze om er een stap verder mee te komen? Of bijten we ons vast in wat we zien als onze identiteit?

Hoe maken we het zo dat we niet steeds terug hoeven te komen op wie we zijn.

Gelijkheid bewerkstelligen in een samenleving, bij uitstek het medium van de verschillende gelijkheid, is onmogelijk. Zo is het ook nog eens een keer. Ieder bevindt zich op z'n eigen plaats in het kruispunt van z'n levensgang, te midden van vele anderen. En onze identiteit hebben we daarin niet zelf geheel en al in de hand. Dat laat Çankaya ook zien. We zijn ook wat anderen ons toedichten en te binnen brengen. We kunnen nooit geheel en al onszelf uitspreken (als dat al wenselijk zou zijn). Dat kom je uiteindelijk een keer bij de vraag hoe genadig we voor elkaar kunnen zijn in het maatschappelijke leven.

Identiteit en stommiteit - Otto Kroesen

Het boek van Sinan Çankaya, *Mijn Ontelbare Identiteiten*, maakt je als Nederlander opmerkzaam op de talloze ervaringen van discriminatie van mensen met een kleur. Racisme dus. Altijd uit de rij gehaald worden op het vliegveld, in het verkeer, altijd extra verantwoording moeten afleggen over wie je bent en wat je doet.

Sinan Çankaya is er vaak door overweldigd, maar heeft als tegenweer zijn intellectuele houding. Daarmee creëert hij afstand. Hij moet vaak moed verzamelen om, in spreekbeurten bijvoorbeeld, dit racisme aan te kaarten en bloot te leggen. Het is niet zo dat hij er graag op af stapt. Hij is meer genegen het probleem te interpreteren, en wel als overlappende constructies van identiteiten. Die identiteiten proberen weliswaar allemaal beslag op je te leggen. Maar je kunt het spel doorzien en je rechten opeisen.

Dat is terecht en dat moet ik als witte Nederlander laten staan en waarderen. Full stop! Maar dan hebben we geen gesprek en bovendien help ik daarmee de zaak niet verder. Ik heb twee commentaren, die ik in dat gesprek wil inbrengen. Ze vullen elkaar aan.

Er zit teveel een tragische levenshouding in het boek. Er wordt Sinan Çankaya iets aangedaan. Dat is ook wel zo en dus mag het ook wel, maar het is te veel. Dat leidt tot zelfbevestiging en op je strepen staan. Begrijpelijk, maar zo komt er geen einde aan de cyclus van actie en reactie. Het is geen liefde tot je politieke en maatschappelijke vijanden. Nu hoeft je niet je vijanden je vrienden te noemen, maar je kunt ze wel liefhebben. Nu ja, als je kunt. Maar het moet ook. Hoe komt er anders een einde aan de cyclus van actie en reactie? Ook de racistische Nederlanders hebben een tragisch levensbesef. Sinan Çankaya wordt niet toegelaten in een nieuwe toekomst. Racistische Nederlanders kunnen hun uit het verleden geërfde identiteit niet loslaten.

Het tweede commentaar sluit daarop aan. Een identiteit is sowieso iets dat uit het verleden wordt overgeërfd. Identiteiten zijn kant-en-klare producten. Ze moeten vloeibaar worden. Het samenleven en vooral samenwerken van verschillende culturen (waarden, normen, levenshoudingen, gedragswijzen) vraagt dat iedereen loskomt van zijn of haar identiteit en die identiteit hooguit verstaat als inbreng in een groter geheel. Alle religies worden denominaties. Alle culturen ook. Ze moeten allemaal hun waarden en waarheden relateren aan die van anderen. Die waarden moeten elkaar kunnen afwisselen en aanvullen, vooral als wij de werkelijkheid zelf moeten voorbereiden op een nieuwe toekomst.

We horen Sinan Çankaya nauwelijks over de arbeidswereld. Ja, bij de toegangspoorten wordt gediscrimineerd, en ook op het werk. Klopt. Maar sinds de statistische onderzoeken van Trompenaars en Hofstede weten we ook dat verschillende culturen meer of minder waarde hechten aan bepaalde waarden. Die verschillen schuren ook. Dat kun je niet alleen afdoen als een kwestie van achterstelling van sociaal zwakkere groepen, maar het heeft echt te maken met cultuur. Als je de problemen die dat meebrengt niet bespreekbaar maakt en de verschillende culturele erfenissen en vertegenwoordigers van die waarden niet leert de juiste afwisseling te vinden tussen verschillende houdingen (hoeveel hiërarchie, gelijkheid, loyaliteit, kritiek, individualisme, teamwork, status, arbeid, en in welke mix en welk ritme? – ook een vraag voor autochtone Nederlanders) loopt de samenwerking spaak. Dan gaan werkgevers zich toch achter hun oren krabben voordat ze iemand aannemen met een vreemde naam en blijft discriminatie bestaan.

Afwisseling tussen verschillende waarden, alles op zijn tijd, dat is nodig. Dan worden de verschillende culturen tot één voorraad waar we gemeenschappelijk uit kunnen putten. Het zijn juist die Nederlanders en die “buitenlanders” die niet al te veel in huis hebben die moeite hebben met deze afwisseling, omdat ze weinig taal en weinig handelingsrepertoire ter beschikking hebben. Hoe gaan we daar wat aan doen?

In de botsingen tussen aangeleerd handelingsrepertoire begaat iedereen stomiteiten. Sinan Çankaya is zo eerlijk er zelf ook een paar te noemen. Welnu: daaraan groeit een mens! Nergens wordt mijn eigen naam mij meer te binnengebracht dan wanneer ik na nog weer een botsing die niet nodig was geweest tegen mij zelf zeg: hoe kon ik zo stom zijn!

Maar wat is nu het criterium om onderscheid te maken tussen een rechtmatige eis tot identiteit en een stomiteit? Het criterium kan alleen maar zijn of de kwaliteiten die we inbrengen helpen om de kost te verdienen (1) en de wereld te redden (2). Daar moeten we het over hebben. Hoe brengen we de kwaliteiten die we meebrengen op een heilzame manier in?

Wat verandert als anderen erbij (dreigen te) komen? - Egbert Schroten

Het boek is een relaas van (nadenken over) gevoelens die opkomen als hij geconfronteerd wordt met groepen. Waar hij dan bij hoort, of net niet. En het zijn er nog al wat, en wat een contrast! Sinan Çankaya komt uit een achterstandsbuurt van een provinciestad, is zelf ook nog zoon van gastarbeiders, gaat studeren, gaat naar Amsterdam, promoveert als socioloog. Gaat als cultureel antropoloog bij de politie werken, gaat veel uit.

Maar: *“Wat is een glansrijke zelfverwezenlijking– een carrière, proefschrift, geld en macht-zonder anderen waard? Zonder een thuis?”*

De schrijver wordt uitgenodigd als spreker bij een jubileum van zijn middelbare school in Nijmegen. Hij is een succesverhaal waar de school trots op kan zijn. Gunt hij de school dit?

Luisterend naar de spreker voor hem, een scholier, komt de twijfel waar het hele boek van doorspekt is naar boven:

“Wat willen jullie dat ik zeg? Ik herinner me ineens mijn reactie, maanden geleden op de uitnodigingsmail, en moet uit het niets onbedwingbaar lachen als een krankzinnige, mijn lachen vermengt zich gelukkig met het applaus, en valt niemand op. Ik verberg mijn gezicht in mijn handen, leg ze daarna op mijn mond, het zweet breekt me uit. Wat willen jullie dat ik zeg, wat willen jullie dat ik zeg, herhaal ik. “

De schrijver laat in een lange reeks van voorvallen en overdenkingen zien dat hij een speelbal is in een samenleving waar hij wel erg vaak de buitenstaander blijkt te zijn. Soms zelfgekozen, meestal gedwongen. Vaak wordt hij opzettelijk als vreemde neergezet, zoals door zijn geschiedenisleraar Konst, een belangrijk figuur in de extreem rechtse kringen. (Hij gaat er zelf niet op in, maar hoe zou een school anno 2021 omgaan met het toevertrouwen van pubers aan publiekelijk foute leraren?). Of als hij in Turkije meerijdt met een stomdronken oom. Aangehouden door een politieagent speelt die een spel met identiteit: “hoe kan ik dronken zijn, ik ben een moslim en die mogen niet drinken!” De agent speelt mee, hij komt er mee weg zonder een blaastest.

Vaak is de uitsluiting onbedoeld, bijvoorbeeld met een aantal toch wel racistische krantenkoppen, zelfs uit onverdachte hoek. *“Anti-immigratiepolitiek laat zich niet alleen meevoeren op de golven van haat. Ze is eerder een golflasmachine in een zwembad: die golven voelen echt maar zijn gemaakt. Haat kan alleen worden geoogst als er flink is gezaaid.”*

Geeft het verhaal de indruk dat hij als een opportunist zijn rol als speelbal oppakt, hij laat toch tegen het eind een tipje zien van zijn oplossing. Eerst zijn probleem nog eens: hoe treedt je toe tot een wij zonder op te gaan in die bestaande (verouderde) norm? Voor de Nederlander, die aan de andere kant staat: hoe laten wij toe dat ons ‘wij’ verandert?

Zijn voornemen: *Weigeren om gelovigen de maat te nemen, zelfs als je je hebt ‘losgerukt’ van het ‘juk’ van religie. Solidair zijn met mensen die niet op jouzelf lijken, die niet dezelfde ervaringen hebben.* Je kunt dit lezen als zijn voorwaarden waarop hij lid wil worden. Ook een spiegel die hij ons voorhoudt. Zaken waarvan hij vindt dat die niet kloppen. *“Voor mij de regenton”* schrijft hij er in één adem achteraan. De regenton past meer bij de cultureel antropoloog die afstand houdt. Maar ik vind daarvoor de toon te emotioneel, te betrokken. De regenton waarmee Diogenes zich kleedde stond volgens mij ook op het marktplein, niet op de campus (het bedrijventerrein van de wetenschap).

Vlak voor de lezing: *“Inmiddels, flink wat ouder, sta ik op eigen benen. Ik besta, zo mogelijk, zonder de verinnerlijkte, afkeurende blik van de buitenwacht. De rollen zijn omgekeerd. Ik zou mijn eigen woorden kiezen. Nu sta ik voor deze zaal als een onaangename spiegel, als het gelaat van de ander, en zouden Konst en de anderen naar zichzelf kijken, naar de barsten in hun spiegelbeeld.”*

“Passief beschouwen is geen optie mee, dit is waar ik naar toe wil met mijn micro-revoluties. Naar een verstoren, verwarren, in de weg zitten en een zand-in-de-machine-strooien. Naar verantwoordelijkheid nemen voor jezelf én de ander. We zijn uitverkoren om een beslissing te nemen, veroordeeld tot vrijheid: we staan ergens halverwege keuze en dwang.”

Nog even mijn verwoording van zijn probleem: hoe treedt je toe tot een wij zonder op te gaan in de bestaande (verouderde) norm?

Daar zou ik het over willen hebben, maar vooral over de andere kant: hoe laten wij toe dat ons ‘wij’ verandert? Wij Nederlanders.

Hoe laten wij toe dat ons ‘wij’ verandert? wij Respondeo-leden?

Het omarmen van al je identiteiten is een verzetsdaad

Sinan Çankaya zit gedwongen thuis, waar hij tussen de online colleges door ‘Mijn ontelbare Identiteiten’ afronde. Het boek is een persoonlijke zoektocht die terugvoert naar zijn jeugd in de gemengde Nijmeegse achterstandswijk Hatert. Hij toont hoe ontmoetingen zijn zelfbeeld en identiteit hebben gevormd. Van de politieagent die hem als kleine jongen onterecht meenam naar het bureau voor een kapot paard in de speeltuin, tot de journalist die zijn objectiviteit betwijfelde als ‘gekleurde expert’ over politiediscriminatie – terwijl hij daar toevallig op gepromoveerd was.

Inmiddels woont Çankaya in het gentrificerende Amsterdam Nieuw-West, net als Hatert een van de wijken die minister Ella Vogelaar in 2007 aanwees als ‘krachtwijken’. Hij heeft er meer gemeen met de vermogende, witte nieuwkomers dan met de vele bewoners van Turkse komaf. Het maakt hem een ongemakkelijke klassemigrant, die het gevoel van sociale vervreemding in zijn boek duidelijk laat doorklinken. “Op een bepaalde manier verlies je iets als je met mensen uit je jeugd en familieleden die kloof ervaart.”

Zijn zoektocht begon in de jaren negentig, toen het Turkse voetbalelftal steeds het onderspit dolf tegen het Nederlandse. Hoewel Çankaya aanvankelijk niet per se supporter was van het Turkse team, kreeg hij iedere nederlaag ingewreven door zijn klasgenoten op de middelbare school. Çankaya steunde de Turkse ploeg vervolgens vol overgave en toen die eindelijk eens won – Clarence Seedorf miste een strafschop – dacht Çankaya zijn revanche te gaan halen.

Antropoloog Sinan Çankaya gaat in zijn boek terug naar het moment waarop hij ‘Turk’ werd. ‘Het ultieme gevolg van ongewild gedefinieerd worden, is de dood’, legt hij uit.

TEKST TAN TUNALI FOTO'S PATRICK POST

ten duidelijk een minder speels karakter. Het verschil schuilt in ongewenst opgedrukt krijgen van het etiket.”

Ook uw geschiedenisleraar Nico Konst, kopstuk van de extreem-rechtse Centrumpartij, plakte u een keer een etiket op toen u te laat kwam?

“Toen ik de deur opende zat Konst daar op zijn verhoogde bureau. Hij begon meteen te briesen ‘het zal nooit wat met jou worden’. Terwijl hij van alles naar m’n hoofd slingerde moest een deel van de klas lachen. Hij zei iets over mijn Turks-zijn, ik weet niet meer wat. Deze en andere ontmoetingen zijn momenten die mij hebben gevormd. Konst staat symbool voor een politieke aardverschuiving in Nederland,

Trouw Letter en Geest, 6 juni 2020.